

กระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุข
โดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี
Participation Process of Main Chapel Elevation to Strengthen
Peaceful Community Based on Power of Bavorn
according to Buddhist Peaceful Means

¹สุทธิกานต์ กาญจนะโนพินิจ

¹Sootdhikarnt Karnjananobhinij

¹สาขาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Peace Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

¹Corresponding Author's Email: tabadii.stamford@gmail.com

Received: July 30, 2024; **Revised:** October 25, 2024; **Accepted:** November 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น ในการบูรณะโบสถ์วัดใหม่ (ยายแป้น) และแนวคิด ทฤษฎี การอนุรักษ์ ปฏิสังขรณ์ ศาสนสมบัติ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธี ที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี 3) เพื่อนำเสนอกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มประชากรตัวอย่าง 20 คน ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการจัดการสาธารณูปการ 6 คน ด้านวิศวกรรม 6 ท่าน ด้านพระพุทธรักษา 6 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า 1) อุโบสถ์ไม่อยู่สภาพที่สมบูรณ์ มีความชำรุด ทรุดโทรม พื้นที่อุโบสถ์ยังต่ำกว่าถนนเวลาฝนตกน้ำท่วมก็จะซังในบริเวณโบสถ์เมื่อน้ำซังมากก็จะทำให้พื้นที่อุโบสถ์สามารถทรุดตัวได้ ทำให้พระภิกษุวัดใหม่ (ยายแป้น) ไม่สามารถประกอบสังฆกรรมได้ 2) การบรรลุผลสำเร็จของการมีส่วนร่วม ภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมเริ่มต้นก่อนการตัดสินใจเริ่มกิจกรรมแนวคิดการมีส่วนร่วมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องครอบคลุมให้มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ด้วยความจริงใจเป็นฐานของความไว้วางใจ ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสถานการณ์ทั้งหมดนำมาบูรณาการสร้างการมีส่วนร่วมด้วยวิธีแห่งมรรคมืองค์ 8 ผสม ผสาน กับ ศรีทธา ทาน หลักสัพปาเยและหลักอภิธานิยธรรม บูรณาการกับสถานะผู้นำ ผู้ปฏิบัติ และผู้สนับสนุน 3) กระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี โดยมีขั้นตอน

คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; พลังบวร; การยกโบสถ์; พุทธสันติวิธี

Abstract

This research aims to 1) study the context, problems, and needs of the renovation of the new temple (Yai Paen) and the concept, theory, and conservation of religious properties. 2) study of Buddhist principles of peace that support the development of the process of participation in raising the temple to strengthen the peaceful community using the power of the Buddhist principles. 3) present the process of participation in raising the temple to strengthen the peaceful community using the power of Buddhist principles. This study is a mixed-method research, studying and researching information from the Tripitaka, commentaries, books, textbooks, research, related academic documents, websites, and interviews with key informants. The research results found that 1) when the temple is not in a complete condition, is damaged. The area of the temple is lower than the road, and when it rains, the water will collect in the temple area. When there is a lot of water, it will cause the floor to sink and the temple is likely to collapse, making it impossible for the monks of Wat Mai (Yai Paen) to perform their religious duties. 2) achieve the success of participation in activities according to the set goals under the concept of participation from the beginning by having all relevant parties participate from the beginning before deciding to start the activity. The concept of stakeholder participation must cover the wide participation of the people, those affected or all stakeholders. The concept of sincere participation as a foundation of trust. The concept of flexible and suitable participation in all situations is integrated to create participation by the method of the Noble Eightfold Path, combining faith, charity, the principle of supply and the principle of non-destructiveness, integrated with the status of leaders, practitioners and supporters. 3) The process of participation in raising the temple to strengthen peaceful communities using the power of the Buddhist way of peace, with the following steps: 1) Participation in decision-making, 2) Participation in operations, 3) Participation in benefits, 4) Participation in evaluation results.

Keywords: Participation; Main Chapel Elevation; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

ในพระธรรมวินัยได้กล่าวถึงความสำคัญของโบสถ์กรรมไว้ว่าเป็นสถานี่สำคัญต่อการทำสังฆกรรมในการสวดปาฏิโมกข์ของพระสงฆ์ทุกกึ่งเดือน เป็นเครื่องชักจูงตรวจสอบความบริสุทธิ์ทางวินัยของภิกษุทั้งหลายและทั้งเป็นเครื่องแสดงความพร้อมเพรียงของสงฆ์ด้วย การทำโบสถ์จะมีการสวดปาฏิโมกข์ได้ต่อเมื่อมีภิกษุครบองค์สงฆ์จตุรวรรค คือ 4 รูป ขึ้นไป ถ้าสงฆ์ครบองค์กำหนดเช่นนี้ทำโบสถ์ เรียกว่า สังฆโบสถ์แต่ถ้ามีภิกษุอยู่เพียง 2 หรือ 3 รูป เป็นเพียงคณะท่านให้บอกความบริสุทธิ์แก่กันและกันแทนการสวดปาฏิโมกข์ เรียกโบสถ์นี้ว่า คณะโบสถ์ หรือ ปาฏิสุทธิโบสถ์ ถ้ามีภิกษุอยู่ในวัดรูปเดียว ท่านให้ทำเพียงอธิษฐาน คือตั้งใจกำหนดจิตว่า วันนี้เป็นโบสถ์ของเรา โบสถ์ที่ทำอย่างนี้ เรียกว่า บุคคลโบสถ์ หรือ อธิษฐานโบสถ์ โบสถ์ที่ทำในวันแรม 14 ค่ำ เรียกว่า จาตุทลิก ทำในวันขึ้นหรือแรม 15 ค่ำ เรียกว่าปณณรลิก ทำในวันสามัคคี เรียกว่า สามัคคีโบสถ์

(พระสวามร พรหมเถโร (หยก), 2560) “พวกเธอ ไม่สักการะ ไม่เคารพ ไม่นับถือ ไม่บูชาอุโบสถ ใครเล่าจักสักการะเคารพนับถือ บูชาโบสถ์” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: 4/137/214) เป็นพุทธพจน์พระพุทธร่องค์ทรงตรัสที่สำคัญที่ถูกนำมาอ้าง ซึ่งพระองค์ได้ทรงแนะนำพระมหากษัตริย์ซึ่งพักอยู่ในมัททกุจฉิมิคทายวิหาร คิดจะไม่ไปทำโบสถ์ตรัสให้พระเถระไปทำโบสถ์จะไม่ได้ แสดงให้เห็นว่าพระองค์ให้ความสำคัญแก่สีมาอย่างมากในฐานะเป็นเครื่องมือของการปกครองคณะสงฆ์ทรงถือว่าความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเรื่องอื่นในพระพุทธศาสนา เพื่อให้ให้เกิดความพร้อมเพรียงแก่หมู่คณะ และที่สำคัญการทำโบสถ์(สวดพระปาฏิโมกข์)ต้องทำภายในสีมาและโบสถ์เท่านั้นถ้าวัดไหนไม่มีสีมาและโบสถ์พระสงฆ์ในวัดนั้นต้องไปรวมกันทำโบสถ์กับพระสงฆ์ในวัดที่มีสีมาที่ใกล้ที่สุดซึ่งถือเป็นการยากลำบากสำหรับวัดต่างๆที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารที่ไม่มีสีมาและสีมายังมีความสำคัญแก่พระสงฆ์ในการทำสังฆกรรมต่างๆ เช่น การอุปสมบท การปวารณาการกรานกฐินการอัฏฐานการทำสังคายนาเป็นต้นซึ่งเป็นสังฆกรรมที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนาแต่ชาวบ้านทั่วไปอาจมองข้ามไปโดยไม่เห็น สังฆกรรมเป็นเรื่องสำคัญ (พระสวามร พรหมเถโร (หยก), 2560)

วัดเป็นศาสนสถานในพระพุทธศาสนา วัดใหม่ (ยายแป้น) มีประวัติการบูรณะโบสถ์ในอดีตมาแล้วครั้งหนึ่ง จึงมีบทบาทความสำคัญในงานวิจัยในแง่วิศวกรรม มีการบูรณะมาแล้วเป็นไม้สักทั้งหลัง แต่ราว พ.ศ. 2509 คุณยายจ่าง จุลละทรัพย์ ได้บูรณะโบสถ์หลังใหม่ขึ้น และได้มีการนำไม้สักทั้ง ด้านของผนังโบสถ์ปรับแต่งเป็นไม้พื้นของโบสถ์ กรุงเทพมหานครในฐานะของเมืองหลวงประเทศไทยตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มตอนปลายของแม่น้ำเจ้าพระยาและได้รับอิทธิพลของการขึ้นลงของน้ำระดับทะเล ซึ่งในอดีตจากเหตุการณ์มหาอุทกภัยน้ำท่วมรุนแรงที่สุดในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2554 (สำนักงานระบายน้ำกรุงเทพมหานคร, 2544) โบสถ์วัดใหม่ (ยายแป้น) ตั้งอยู่ติดริมคลองบางกอกน้อย ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำท่วมประเทศไทยเนื่องจากบริเวณโบสถ์ของวัดใหม่ (ยายแป้น) อยู่ต่ำกว่าพื้นดินสาธารณะภายในวัด ส่งผลทำให้น้ำจากคลองบางกอกน้อยไหลเอ่อเข้ามาท่วมบริเวณวัดจนเข้าไปท่วมขังในบริเวณโบสถ์จนได้รับความเสียหาย อีกทั้งปัจจุบัน หลังคา โบสถ์ชำรุดทรุดโทรม จึงทำให้เกิดร่องน้ำ และน้ำไหลเข้าไปภายในโบสถ์จนทำให้พื้นบางส่วนชำรุดทรุดโทรมเป็นริ้วรอยในบางจุด (พระครูปลัดปัญญาวัฒน์ และศุภรัช คุ้มครอง, 2565) เป็นอุปสรรคในการประกอบกิจกรรม ไม่เป็นศาสนสถานที่เหมาะต่อการทำสังฆกรรมและศาสนกิจของพระภายในวัด ขาดความเป็นสัปปายะสถาน จากสภาพดังกล่าว การบูรณะโบสถ์ต้องอาศัยสรรพกำลังในการบูรณะซึ่งมีความจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มต่างๆ อันหมายถึง บ้านคือชุมชน วัดคือศาสนสถาน และราชการคือผู้ดูแลความเรียบร้อยและบังคับใช้กฎหมาย กล่าวคือ บวร ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในกระบวนการดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้ประสบความสำเร็จนั้น พุทธสันติวิธีคือหลักการที่จะหล่อหลอม กำกับให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถมีส่วนร่วมในส่วนต่างๆได้อย่างปราศจากความขัดแย้ง

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ตามมาตรา 50 ว่า ประชาชนชาวไทยจึงมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องทำการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานร่วมกันกับรัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเกื้อกูลให้กิจการของพระพุทธศาสนาในอนาคตมี

ความมั่นคงและยั่งยืน (กฤติน จันทร์สนธิมา, 2561) จึงเป็นเสมือนหน้าที่สำคัญของพุทธศาสนิกชนที่พึงมีส่วนร่วม ร่วมกิจการ ผ่านการมีส่วนร่วม ซึ่งกิจการนั้นต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน ต้องมีกิจกรรม เป้าหมายการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและต้องมีกลุ่มเป้าหมาย (เจมส์ แอล เครตัน, 2543) เพราะเมื่อโบสถ์ ไม่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และปลอดภัย นั่นคือความขัดแย้งทางกายภาพ คือขัดแย้งกับสภาพที่ควรจะเป็น จึง จำเป็นต้องเร่งสร้างกระบวนการบางอย่างเพื่อแก้ไขความขัดแย้งทางกายภาพนี้ให้กลับมาอยู่ในสภาพที่สามารถ ใช้ประกอบสังฆกรรมต่อไป

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเล็งเห็นปัญหาความต้องการจำเป็นจึงได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ศาสตร์ร่วม สมัยและศึกษาหลักพุทธสันติวิธีพร้อมทั้งวิเคราะห์ นำเสนอพุทธบูรณาการหลักมรรคมีองค์ 8 ที่เอื้อต่อการ พัฒนาการกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธ สันติวิธี ด้วยหวังว่าการวิจัยในครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงในฐานะพุทธศาสนิกชนทั้ง ปัจจุบันในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น ในการบูรณะโบสถ์วัดใหม่ (ยายแป้น) และ แนวคิด ทฤษฎี การอนุรักษ์ ปฏิสังขรณ์ ศาสนสมบัติ
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้าง ชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็น ฐานตามแนวพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวร เป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี” เป็นการศึกษาผสมผสาน เป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริง เพื่อปรับปรุงพัฒนา กระบวนการ แนวทาง วิธีการ และการประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์ โดยอาศัยกรอบแนวคิดมรรคมีองค์ 8 เป็นฐาน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพปัญหา และบริบทแนวทางการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม การยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย พร้อมทั้งศึกษาเอกสารตามทฤษฎีการสร้างกระบวนการ รวมทั้งหนังสือและคู่มือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561)และความรู้ที่เกี่ยวข้อง อื่น ๆ (R1D1) ดังนี้

1. หนังสือ เอกสาร ตำรา เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี (R1) กล่าวคือ ความรู้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับข้อกฎหมาย ระเบียบ การดูแลจัดการศาสนสมบัติ แนวคิดการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์ บริบทสภาพปัญหาในพื้นที่ ค้นหาความต้องการจำเป็นเพื่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

2. แหล่งสืบค้นข้อมูล ได้แก่ เอกสารจากสถาบันการศึกษาของมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชน เอกสารข้อมูลจากหน่วยงาน องค์กร เป็นต้น

3. เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาจากเอกสารและงานวิจัยอย่างละเอียดด้วยการบันทึกข้อมูลด้วยการบันทึกภาพ การบันทึกเสียง การถอดเทป สรุปลงสมุดข่อย เป็นต้น แล้วนำข้อมูลสำคัญเหล่านั้นไปสรุปจัดหมวดหมู่ประเภท

4. วิเคราะห์และสรุปข้อมูล ได้แก่ นำเนื้อหาสาระข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่เรียงเรียง สรุปนัยสำคัญๆ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาหลักมรรคมี 8 ในพระพุทธานุชาตเพื่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง(R1) มีขั้นตอน คือ การศึกษาหลักมรรคมีองค์ 8 ในพระพุทธานุชาต พร้อมกับพุทธธรรมที่ส่งเสริมการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม จากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยและภาษาบาลี และเอกสาร ตำราด้านหลักพุทธธรรมทางพระพุทธานุชาตของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับหลักมรรคมีองค์ 8

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์ และหาค่า IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี โดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการได้มาวิธีการสร้างเครื่องมือ (R1) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดที่สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี

ขั้นตอนที่ 4 เก็บข้อมูลและการสร้างกระบวนการ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ออกแบบการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี

4.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก มีผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้อง แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการจัดการสาธารณูปการ จำนวน 6 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้ปฏิบัติงานทางด้านวิศวกรรม จำนวน 6 ท่าน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพระพุทธานุชาต จำนวน 6 ท่าน

4.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นำวิธีการขั้นตอนดังกล่าวที่ได้จากการสัมภาษณ์ ไปจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน เพื่อปรับปรุงการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม(D1)

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล (R2, D2) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การฝึกอบรม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอน การสัมภาษณ์ การจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สภาพพื้นที่และสถานที่ วิเคราะห์ข้อมูลจากลำดับขั้นตอน เนื้อหาสาระ รูปแบบ แนวทางการฝึกอบรม การสังเกต การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการ ทั้งก่อนและหลังการมีส่วนร่วมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี

ขั้นตอนที่ 6 นำเสนอกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธีเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษา และนำไปใช้ประโยชน์แก่สังคม (R3D3)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นับตั้งแต่เจ้าอาวาสองค์ก่อนอาพาธเพราะดูเหมือนว่าวัดได้รับการดูแลที่ไม่ทั่วถึงเหมือนกับถูกปล่อยประละเลยไม่ว่าจะจะเป็นอาคารสถานที่การจัดการดูแลที่จอตกรวมไปถึงอาคารอุโบสถที่ยังไม่ได้เนื่องจากความชำรุดทรุดโทรมทำให้มีน้ำรั่วลงมาจากหลังคา มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ บำรุงรักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี งบประมาณปัญหาในเบื้องต้นก็จะเป็นเรื่องความร่วมมือในเรื่องของงบประมาณเพราะค่าใช้จ่ายงบประมาณในการบูรณะปฏิสังขรณ์ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก งบประมาณเป็นหัวใจหลักของการทะนุบำรุงพระศาสนา ซึ่งตอนนี้พระภิกษุไม่ได้สามารถทำกิจของสงฆ์ได้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การนำทฤษฎีต่างมาประกอบกันในฐานะองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อนำไปสังเคราะห์และบูรณาการให้เข้ากับบริบทและสถานการณ์ในพื้นที่และชุมชนนั้นๆ โดยในงานวิจัยนี้ได้เจาะจงเรื่องการมีส่วนร่วมหมายถึงกลุ่มของผู้กระทำที่มีการเชื่อมโยง โดยกลุ่มของสัมพันธ์ผู้กระทำหรือแกนเชื่อมโยงสามารถเป็นได้ทั้งบุคคล ทีมงาน องค์กร การที่กลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร และสามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภายใต้ แนวคิด Stakeholders: ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องครอบคลุม ให้มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง (Inclusive) ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งผู้ที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม แต่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจถือว่าเพราะเป้าหมายคือผู้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ มั่นใจว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญทุกกลุ่มได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมและแต่ละกลุ่มอาจมีรูปแบบและเทคนิคการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน เพื่อเอื้ออำนวยให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมได้ เช่น กำหนดเวลารับฟังความคิดเห็นที่ชาวบ้านมาร่วมได้หรือการใช้ภาษาท้องถิ่นรวมทั้งการ อำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านในการเดินทางมาร่วม แนวคิด Sincerity: ความจริงใจเป็นฐานของความไว้วางใจ สิ่งนี้เป็นพื้นฐานของความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน ความไว้วางใจและความ

น่าเชื่อถือในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชนถือว่าเป็นมิติที่มีความสำคัญ ในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ ต้องจัดการกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เปิดเผย สื่อสัตย์ ปราศจากอคติ ให้เกียรติซึ่งกันและกันมีการสื่อสารสองทางอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและพอเพียงตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงของ โครงการอย่างต่อเนื่องอธิบายกระบวนการต่างๆ อย่างชัดเจนลดข้อสงสัยต่างๆ การเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ทางความคิด, ทางจิตใจ, ทางอารมณ์ และทางกาย

มรรค มืองค์ 8 อธิปัญญา 1. สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) 2. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) ความเห็นถูก ความเข้าใจปัญหาและความต้องการจำเป็นว่าเหตุใดจึงต้องมีการทะนุบำรุงสาธารณะสมบัติ ศึกษาพิจารณาประโยชน์จากการทะนุบำรุงและโทษหากปล่อยปะละเลย ซึ่งจะต้องกลับไปค้นคว้าศึกษาในพระคัมภีร์ว่าด้วยสังขกรรมที่เกี่ยวกับโบสถ์ และศึกษาข้อกฎระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้อง อธิศีล 3. สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) 4. สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) 5. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) ซึ่งสืบเนื่องมาจากการทำอธิปัญญาให้แจ้งให้เกิดขึ้นแล้วก็นำไปสู่การกระทำทางกายวาจาใจมีมั่นคงต่อความเห็นถูกตามพระคำภีร์ที่จะยึดมั่นในการดำรงไว้ซึ่งสังขกรรมและการศึกษาพระธรรม มั่นเป็นกิจของสมณะ และการประพฤติปฏิบัติของผู้มีส่วนร่วมเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ไม่เบียดเบียนให้เป็นไปตามทำนองคาคลอง อธิจิต 6. สัมมาวายามะ (เพียรชอบ) 7. สัมมาสติ (ระลึกชอบ) 8. สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561) ส่งเสริมด้วยกำลังแห่งความเพียรด้วย เพียรป้องกันปัญหาที่ยังไม่เกิด เพียรแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรทำกิจอันควรให้เจริญ และเพียรรักษากิจที่เจริญนั้นให้คงอยู่ ทั้งหมดเป็นกระบวนการของมรรคมืองค์ 8 เพื่อกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี มีความตั้งมั่นจิตใจจดจ่อในการขนขวายกิจที่ชอบ ที่มาจากอาทิปัญญานำไปสู่การกระทำอธิศีลบนความตั้งใจ แห่งอธิจิตซึ่งหมายถึงความตั้งมั่น แน่วแน่ ไม่ลังเล มีใจจดจ่อต่อเป้าหมายภายใต้วัตถุประสงค์ที่ถูกที่ควรในการทะนุบำรุงศาสนาสมบัติ

พละ 5 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561) เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญ ได้แก่ ศรัทธา ศรัทธาน่าเชื่อมั่นในตัวเองว่าสามารถทำสำเร็จทำได้เมื่อจิตใจและความคิดพร้อมด้วยความเชื่อ ก็จะเหลือเชื่อมั่นที่ศรัทธาเป็นตัวนำเพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายในการยกโบสถ์ด้วยแรงศรัทธาเริ่มต้นต่อมาด้วยความเพียรพยายามก็คือวิริยะ แล้วก็ใช้สติสมาธิปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้วิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายให้สำเร็จ โดยจะใช้หลัก สปปายะ 4 ที่คำนึงถึงหลักที่เอื้อต่อการทำให้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอันเป็นที่สบาย จะเห็นได้ว่า พุทธบริษัทต่างพยายามแสวงหาสถานที่ที่เอื้อประโยชน์แก่ความเจริญในธรรมให้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ ด้วยการร่วมสร้างอวาสถวา ย หรือร่วมบุญต่างๆเพื่อนำไปดำเนินการให้เป็นที่สปปายะ

สังคหวัตถุ 4 พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550) โดย 1. ทาน หมายถึงการให้ ซึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี ต้องอาศัยการให้เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานในทุกๆระดับไม่ว่าจะในระดับของผู้นำผู้ปฏิบัติหรือผู้สนับสนุน นอกจากนี้การให้ยังให้อย่างอื่นที่ตัวผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการนี้สามารถจะให้ได้ 2. ปิยวาจา หมายถึง การ

เจรจาถ้อยคำซึ่งเป็นที่รักเป็นที่จับใจแก่กันและกัน ในการที่จะปฏิบัติงานจากการใช้คำพูดอันอ่อนหวานนั้นไม่ว่าจะเป็นการพูดในฐานะของผู้นำหรือของผู้ปฏิบัติหรือของผู้สนับสนุนการทำงานทุกระดับทุกฐานะต้องใช้วาจาเป็นเครื่องมือในการส่งต่อและสื่อสาร สามารถพูดให้เกิดความสบายใจทั้งต่อผู้พูดและผู้ฟังยังประโยชน์ให้เกิดความปิติยินดีที่จะมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี 3. อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์ต่อกันและกัน เป็นการคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อกันและกันโดยเฉพาะ การประพฤติปฏิบัตินั้นต้องส่งผลในทางบวกไม่ให้เกิดความขัดแย้ง เกิดประโยชน์เกิดการ พัฒนา เกิดการต่อยอดจนนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการมีส่วนร่วมในกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี 4. สมานัตตตา หมายถึง ความเป็นผู้วางตนสม่ำเสมอ หรือเสมอต้นเสมอปลาย ผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ได้แสดงตนวางตนให้มีความสม่ำเสมอเป็นเหมือนหลักเป็นเหมือนสรณะให้กับผู้อื่นที่เห็นได้ทำเป็นตัวอย่างและจะทำให้การมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ประสบความสำเร็จวางตนให้มีความสม่ำเสมอในการทำงานตั้งแต่จุดเริ่มต้นของกระบวนการไปจนถึงระหว่างทางระหว่างการทำงานและไปจนถึงสุดท้ายของกระบวนการ

อปปริหานิยธรรม 7 ถือเป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมในการมีส่วนร่วมนั้น ได้มีความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วม การเป็นเจ้าของในความคิดในทุกๆขั้นตอนที่มีการประชุม การหมั่นประชุมกันเนื่องนิยพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเล็กประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ การประชุมกันบ่อยๆ นั้นเป็นสิ่งสำคัญและได้เกิดขึ้นแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี (พระมหาตัมมธวัช ฐมธโร (ถาวาปี), 2564)

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี ผลการวิจัยเกิดจากการบูรณาการแนวคิดทฤษฎีตามศาสตร์สมัยใหม่กับหลักพุทธสันติวิธี ออกมาเป็นกระบวนการซึ่งผ่านการคัดกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการวิพากษ์กระบวนการ ออกมา โดยทั้งหมดมีกระบวนการเริ่มตั้งแต่ 1)การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision making) การกำหนดความต้องการจำเป็นมาจากการศึกษาโดยเริ่มที่ผู้นำได้นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นศึกษาข้อมูล จนตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรได้รับการดำเนินการแก้ไขอย่างใดอย่างหนึ่ง ว่าสภาพโบสถ์ที่ปรากฏปัญหาตั้งแต่หลัง ลงมาสู่ผนังของอาคาร จนส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริโภคใช้สอยตัวอาคารอุโบสถ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือผลกระทบของพริกขี้หนูของวัดใหม่ (ยายแป้น) ไม่สามารถทำสังฆกรรม อันเป็นกิจของสงฆ์ได้ตามสมควรและไม่สามารถปฏิบัติกิจอื่นอันควรได้ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Participation in Implementation) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติในขั้นตอนนี้ ยังถือว่าเป็นขั้นตอนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผู้มีส่วนร่วมทุกกลุ่มก็ยังคงร่วมมือกันในขั้นตอนนี้ แม้ว่าการปฏิบัติงานในขั้นตอนนี้จะเน้นไปที่กลุ่มคนในฐานะของผู้ปฏิบัติ กล่าวคือผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรมซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้มีส่วนร่วมโดยตรงในฐานะผู้ปฏิบัติในการดำเนินงานการก่อสร้างและการปรับปรุงอาคารและดำเนินการแก้ไขปัญหาจากปัญหาทั้งหมดที่ได้มีการสืบค้นและสรุปปัญหาไว้ในกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นของการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation in Benefits) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์คือผลจากการกระทำในอดีตผล

จากการที่ได้ตัดสินใจได้ดำเนินการมาแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่งเป็นผลจากการดำเนินการของผู้นำเป็นผลดำเนินการจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานทั้งในด้านการเงิน การธุรการ งานวิศวกรรมและอื่นๆ รวมไปถึงกลุ่มสำคัญก็คือกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในฐานะของผู้สนับสนุนไม่ว่าจะเป็นการบอกกล่าว บอกบุญการ สนับสนุนช่วยเหลือส่งเสริมในงานต่างๆทั้งทางกาย เช่น การจัดงาน จัดกิจกรรม ออกร้านโรงทาน บริจาคน้ำ อุปกรณ์ต่างๆเพื่อนำไปประดับตกแต่งภาพลักษณ์งานให้ดูสวยงาม เป็นต้น ทางวาจา เช่น การใช้ปิยะวาจาในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างเครือข่ายสร้างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในส่วนของกลุ่มประชาชนให้ได้มามีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ ทางใจ คือ ความอึดอึด อดทน ยินดี มีความสุขที่ได้เห็นผลสำเร็จจากการมีส่วนร่วมในแต่ละวันเวลา แต่ละขั้นตอน ตามบทบาทและศักยภาพของแต่ละกลุ่มแต่ละสถานะ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) เป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการประเมินโครงการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รูปแบบการมีส่วนร่วมประเมินอย่างเป็นทางการการมีส่วนร่วมในการประเมิน ผลนั้นถือว่าเป็นเรื่องสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ขึ้นตอนทั้ง 4 บูรณาการกับสถานะของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการดังต่อไปนี้ 1) สถานะผู้นำ สถานะของผู้นำ เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะสำคัญรับภาระในด้านของการคิด การตระหนัก การคำนวณ การวางแผนและประเมินบริบททั้งหมดทั้งก่อนลงมือระหว่างลงมือ จนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการ ซึ่งจำเป็นจะต้องอาศัยหลักธรรมโดยเริ่มความเห็นชอบ ความคิดชอบ ความเข้าใจถูกอันเป็นกุญแจดอกแรกก่อนที่จะกระทำการใดๆ ทั้งที่ตัวเองเป็นผู้ทำและนำให้ผู้อื่นกระทำตาม 2) สถานะผู้ปฏิบัติ เป็นสถานะที่รับนโยบายแนวคิดและเป้าหมายมาจากผู้นำโดยตรง ซึ่งผู้ปฏิบัติเน้นการทำงานมากกว่าการคิดวางแผนวางนโยบาย 3) สถานะผู้สนับสนุน ในกระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบไปด้วยบุคลากรในกลุ่มต่างๆ บุคลากรเหล่านั้นมีสถานะหนึ่งที่มีความสำคัญไม่แพ้กับกลุ่มสถานะอื่น ก็คือสถานะผู้สนับสนุนซึ่งสถานะของบุคลากรกลุ่มนี้จะสนับสนุนงานต่างๆจากผู้นำที่ได้ให้นโยบายวางเป้าหมายไว้

ภาพที่ 1 โมเดลผลการวิจัย BRIDGE

เป็น BRIDGE Model โดยองค์ประกอบ B = Belief ความเชื่อในวัตถุประสงค์ที่ผู้นำได้นำเสนอ องค์ประกอบ R = Responsibilities ความรับผิดชอบถือเป็นภาระหน้าที่หลักของผู้นำในฐานะเจ้าอาวาสซึ่งจะต้องรับผิดชอบในการทะนุบำรุงดูแลศาสนสถาน องค์ประกอบ I = Inner Peace สันติภายในซึ่งหมายถึงหลักธรรมที่อยู่ภายในอันเป็นทำนองในการที่จะขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้หลักธรรมนั้นคือ มรรค 8 ประกอบด้วยอริยแปดคือ ความรู้ถูกต้อง อริยศีลคือ การปฏิบัติถูกและอริยจิตคือ การตั้งมั่นมีความแน่วแน่จดจ่ออยู่กับภารกิจและเป้าหมายเดียวกันซึ่งเป้าหมายเดียวกันนี้ D = Deliver การกระจายออกคือการกระจายออกซึ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไปตามกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละกลุ่มในฐานะต่างๆ องค์ประกอบ G = Giving ธรรมในข้อสังคหวัตถุ ที่เริ่มต้นด้วยการให้อันหมายถึงการให้ทาน องค์ประกอบ E = Engaged การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มเป็นการเชื่อมคนแต่ละกลุ่มเข้าด้วยกัน เชื่อมความรู้จากผู้ที่ไม่มีข้อมูลความรู้เกี่ยวกับโบสถ์ให้มีความรู้ เชื่อมศรัทธาให้ปรากฏและคงอยู่ในพุทธศาสนิกชน เชื่อมคนเข้ามาทำงานร่วมกัน โดยมีบุคคล 3 สถานะเป็นตัวเชื่อมคือ ผู้นำ ผู้ปฏิบัติงานและผู้สนับสนุน เป็นผู้เชื่อม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 7 กลุ่มเข้ามารวมมือกัน ภายใต้หลักธรรมมรรค 8 เป็นแกนกลาง ปรียเสมือนเสาเข็มที่ทำหน้าที่รับน้ำหนักบรรทุกอาคารอุโบสถโดยมีคานเป็นตัวเชื่อมที่ทำหน้าที่ถ่ายน้ำหนักด้านบนลงสู่ด้านล่าง ถ่ายน้ำหนักของอาคารอุโบสถผ่านคาน ลงสู่เสาเข็มและโดยลักษณะของการมีส่วนร่วมนี้ยังรวมไปถึงการมีส่วนร่วมอย่างต่อหน้าและรับหลังของกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบที่มีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมอย่างเปิดเผยก็ดียังไม่เปิดเผยก็ดีซึ่งล้วนแล้วแต่คือหัวใจของการมีส่วนร่วมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายในฐานะของผู้ปฏิบัติและผู้สนับสนุนให้กิจกรรมหรือภารกิจสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ผู้นำได้วางไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาข้อมูลทั่วไป ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลทางเอกสารสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึกจึงได้มาซึ่งผลการศึกษาพบว่าโบสถ์ไม่อยู่ในสภาพที่สามารถใช้ในการประกอบสังฆกรรมและประกอบศาสนกิจมีความชำรุดทรุดโทรมเสี่ยงต่ออันตรายในการเข้าไปใช้โบสถ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับงานด้านสาธารณูปการของ พระอภินิหาร สิริปัญญา (อาจวิชัย) (2554) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผลวิจัยพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การขาดการดูแลเอาใจใส่ด้านก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะวัด จึงจำเป็นต้องมีการตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแล ให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรม งบประมาณก่อสร้างไม่เพียงพอ จึงต้องมีการจัดหางบประมาณก่อนที่จะสร้าง ในส่วนการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด สอดคล้องกับแนวคิดของ กฤติน จันทร์สนธิมา (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศาสนสมบัติโดยใช้แนวทางประชารัฐ” พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศาสนสมบัติ ประกอบด้วย 1) ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย 2) ปัจจัยพื้นฐานในการบริหารมี 4 ประการ คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการ (Management)

2. ผลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีสถิตนิยมใหม่ คือ กระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธีนั้นก็มีแนวคิดและขั้นตอนต่างๆ ประกอบด้วย การมี

ส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision making) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Participation in Implementation) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation in Benefits) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) จากผลดังกล่าวเนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาจากตำรา เอกสาร สัมภาษณ์ เก็บข้อมูล วิพากษ์องค์ความรู้และสังเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของเจมส์ ค็อกซ์ ปันทอง (2525) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “เอกสารวิชาการประกอบการสัมมนาพัฒนานักบริหารเรื่องการบริหารงาน พัฒนาชนบท: เรื่องที่ 12 การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท” พบว่าขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมการวางแผนดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการหรือปฏิบัติงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นขั้นตอนการติดตามงานและการประเมินผล ยังรวมถึงหลักสำคัญที่ต้องคำนึง ซึ่งสอดคล้องกับหลักในการบริหารจัดการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนของลัคนา คำเจริญ และบัณฑิต เอื้ออาภรณ์ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย” พบว่ามีหลักในการมีส่วนร่วมคือ หลัก 4 S ในการบริหารจัดการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน Starting Early: เริ่มต้นเร็วก่อนการตัดสินใจเพราะหากตัดสินใจเข้าไปอาจส่งผลเสียเป็นวงกว้าง Stakeholders: ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องครอบคลุม Sincerity: ความจริงใจเป็นฐานของความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน Suitability: ยืดหยุ่นและเหมาะกับสถานการณ์ที่มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องการบริบทนั้นๆ ยิ่งไปกว่านั้นการนำหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโอบสัจเพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี ที่ได้นำหลักมรรคมีองค์ 8 มาบูรณาการจนได้กระบวนการซึ่งสอดคล้องกับหลักมรรคมีองค์ 8 พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2561) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์ ดังนี้ อธิปัญญา ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ อธิศีลคือประพฤติควบคุมการกระทำชอบทางกาย ทางวาจา ทางใจ ได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วย สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ และความตั้งมั่นชอบด้วย ตั้งใจเด็ดเดี่ยวไม่ย่อท้อ คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เกิดขึ้นครบองค์ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมเกี่ยวกับมรรคมีองค์ 8 ของ แสงจันทร์งาม ได้อธิบายว่ามรรคเริ่มจากการเห็นชอบหรือสัมมาทิฐิ ต่อมาจึงเกิดความดำริคือสัมมาสังกัปปะ การมีศีลมีธรรมซึ่งเป็นสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561)

3. การมีส่วนร่วมในกระบวนการมีส่วนร่วมการยกโอบสัจเพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี คือการปฏิบัติตามขั้นตอน 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ขั้นตอนทั้ง 4 บูรณาการกับสถานะของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการดังต่อไปนี้ 1) สถานะผู้นำ 2) สถานะผู้ปฏิบัติ 3) สถานะผู้สนับสนุน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวทำให้เกิดสังคมสันติสุข ทางด้านกายภาพคือการที่เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างพุทธบริษัท 4 กับโอบสัจเข้าด้วยกัน ทางด้านชุมชนคือการรับรู้ รับผิดชอบร่วมกัน ร่วมกันคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาและบริหารจัดการงานในขั้นตอนต่างๆ ทางด้านจิตภาพคือใจมีส่วนร่วม เป็นการส่งเสริมให้ใจมีสัมพันธภาพต่อกัน และ

ทางด้านปัญญาภาพ ทำให้ชุมชนพุทธยกสติปัญญาเรียนรู้ธรรมต่างๆที่แฝงอยู่ในกระบวนการนี้ เช่น การเห็นกฎไตรลักษณ์ ชุมชนชาวพุทธได้ร่วมสละการตระหนี่ บริจาคกำลังทรัพย์จากพลังของชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมต้องเกิดจากการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเป้าหมายของการมีส่วนร่วม เพื่อการตั้งมั่นถูกต้องและทำอย่างถูกต้อง จำเป็นต้องอาศัยกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายทั้งในแนวราบ กล่าวคือความหลากหลายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการมีให้ครอบคลุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากที่สุด เช่น ฝ่ายชุมชน ฝ่ายวัด ฝ่ายคณะปกครองสงฆ์ ฝ่ายราชการ ฝ่ายช่างปฏิบัติการ ฝ่ายผู้สนับสนุนและฝ่ายประชาชน กลุ่มบุคคลในแนวตั้ง กล่าวคือ สมาชิกที่อยู่ในแต่ละฝ่ายตั้งแต่ระดับสูงสุดเช่นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งผู้นำในองค์กร ผู้ช่วย คณะกรรมการ ตามลำดับ จนถึงต่ำสุดในองค์กรหรือหน่วยงาน การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมต้องสร้างอย่างเป็นขั้นตอนโดยเริ่มจากนามธรรมไปสู่รูปธรรมกล่าวคือ นามธรรมนั้นเริ่มจากความคิดของคนหนึ่งคน หรือกลุ่มคนจำนวนน้อย ๆ อย่างไม่เป็นทางการ พัฒนาจากนามธรรมไปสู่รูปธรรมที่ชัดเจนเป็นทางการมากขึ้น เช่น การจัดประชุม เชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาประชุมในประเด็นที่ต้องการปรับปรุง แก้ไข ป้องกัน หรือพัฒนา ซึ่งอาศัยการมีส่วนร่วมเชิงระบบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ครอบคลุมทั้งในแนวราบและแนวตั้ง แล้วนำไปสู่การวางแผนในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านทรัพยากร เป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ บุคลากร กิจกรรมที่พึงทำ ผู้สนับสนุนภายนอก และอื่น ๆ อาศัยวิธีการของหลักปฏิบัติทางการจัดการบุคลากรที่จำเป็นต้องกำหนดบทบาทหน้าที่อันหมายถึงสถานะสำคัญประกอบด้วย ผู้นำ ที่เป็นบุคคลสำคัญในการกำกับกระบวนการ ผู้ปฏิบัติ ที่สนองงานต่าง ๆ ในกระบวนการตามที่ได้เห็นชอบ และผู้สนับสนุน ที่เป็นผู้สนองการช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมงานในกระบวนการให้สำเร็จ โดยทั้งหมดเพื่อเป้าหมายคือความสำเร็จของการมีส่วนร่วมอันนำไปเกิดคุณค่าและประโยชน์ในมิติภายในและภายนอก กล่าวคือ มิติภายในคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการการได้มีการมีส่วนร่วมภายในกระบวนการ และภายนอก กล่าวคือ ผลสำเร็จที่ได้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุง แก้ไข ป้องกันและพัฒนา อันเป็นประโยชน์ที่เกิดภายนอกและส่วนรวม

เชิงกระบวนการ	ขั้นตอน	วิธีการ	คุณค่าประโยชน์
แนวราบ	นามธรรม	สถานะ	ภายใน
แนวตั้ง	รูปธรรม	บทบาท	ภายนอก

สรุป

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในงานวิจัยนี้ เริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหาความต้องการจำเป็นแนวคิด ทฤษฎี ศาสตร์สมัยใหม่บูรณาการหลักพุทธธรรม จึงได้กระบวนการมีส่วนร่วมนี้ ซึ่งเป็นประโยชน์คุณูปการต่อการธำรงไว้ซึ่งพระรัตนตรัยให้คงอยู่เจริญรุ่งเรือง โมเดลที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมในงานวิจัยนี้จึงเป็นทางลัดสู่ความสำเร็จในงานการบำรุงบูรณะศาสนสมบัติ เพราะองค์ความรู้นี้มาจากการการพัฒนา

ความรู้ในอดีตของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผ่านการพัฒนาซ้ำแล้วซ้ำอีก โดยพัฒนาป้องกันปัญหาและอุปสรรคอย่างละเอียดและรอบคอบ เมื่อนำมาใช้ในงานวิจัยนี้จึงบรรลุเป้าประสงค์ได้อย่างง่ายและรวดเร็วเกินความคาดหมาย แทบจะไม่มีอุปสรรคใดๆ จึงเป็นต้นแบบที่สมบูรณ์ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งในการบำรุงบูรณะศาสนสมบัติและงานด้านอื่นได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

กระบวนการมีส่วนร่วมการยกโบสถ์เพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยใช้พลังบวรเป็นฐานตามแนวพุทธสันติวิธี ผลการวิจัยที่ได้ย่อมเป็นประโยชน์เป็นแนวทางให้หน่วยงานอื่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางกล่าวคือ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การรู้สำนึกหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นอีกปัจจัยที่สามารถเชื่อมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีส่วนร่วมและเป็นการส่งเสริมทั้งทางกายภาพคือการบรรลุเป้าหมายใด ๆ ในเชิงรูปธรรม ทางจิตภาพคือเชื่อมความรู้สึกให้มีความรู้สึกร่วมให้เกิด ทางพฤติกรรมคือเชื่อมกลุ่มคนให้มาร่วมกิจกรรมและทางปัญญาภาพคือเชื่อมความรู้ใด ๆ ให้เกิดขึ้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีหน้าที่ในการดูแลส่งเสริมทางด้านศาสนสมบัติหรือด้านอื่น ๆ จำเป็นต้องให้ความสำคัญในการสร้างการรับรู้ให้ประชาชนตระหนักรู้สำนึกหน้าที่ความรับผิดชอบในเรื่อง ๆ นั้น เพื่อการจรรโลงสังคมให้น่าอยู่และเป็นสมบัติทางสังคมให้แก่คนรุ่นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัย ด้านการสื่อสารเชิงรุกเพื่อค้นหาพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการจำเป็นในการบูรณะศาสนสมบัติ เพื่อการนำงานวิจัยนี้ไปต่อยอดขยายองค์ความรู้ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เป็นแนวทางในการสร้างกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่องสร้างเครื่องมือในการประเมินสภาพทางกายภาพของศาสนสมบัติอย่างเป็นระบบ มีเกณฑ์การประเมินในการคุณภาพ ปริมาณ และระยะเวลาที่ชัดเจน เพราะภายใต้หลักของสามัญลักษณ์นั้น สิ่งใด ๆ อันหมายถึงวัตถุ โดยเฉพาะสิ่งก่อสร้างอันเป็นศาสนสมบัติย่อมมีการเสื่อมไปตามกาลเวลา

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัย การสร้างสัมพันธ์ภาพในการมีส่วนร่วมเพื่อการสนับสนุนในกิจกรรมทางศาสนาโดยเฉพาะการบูรณะศาสนสมบัติ ระหว่างหน่วยงานทางภาครัฐและเอกชน เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมในการบูรณะศาสนสมบัติ จำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรหลายฝ่ายด้วยสมนึกในการร่วมดูแลศาสนสมบัติในฐานะพุทธศาสนิกชนที่สมบูรณ์

บรรณานุกรม

กฤติน จันทร์สนธิมา. (2561). *การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศาสนสมบัติโดยใช้แนวทางพระราชบัญญัติ*. รายงานวิจัยชุมชน: สถาบันพระปกเกล้า.

- เจมส์ แอล เครตัน. (2543). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของชุมชน*. แปลโดย ศ. นพ.วันชัย วัฒนศัพท์. นนทบุรี: ศูนย์สันติวิธีเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. *เอกสารวิชาการประกอบการสัมมนาพัฒนาผู้บริหารเรื่องการบริหารงาน พัฒนาชนบท: เรื่องที่ 12 การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2525). *การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระครูปลัดปัญญาวรวัฒน์ และศุภธัช คุ่มครอง. (2565). *เปิดประตูสู่บางขุนนท์ ยินยลวัดใหม่ (ยายแป้น)*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ). (2538). *คำบรรยายเรื่องวิปัสสนากรรมฐาน เล่ม 7-8-9*. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2550). *ธรรมญูชีวิต ฉบับชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ: สถาบันบันลือธรรม.
- พระมหาตัมภูวัฒน์ ธมมธีโร (ถ้ำวาปี). *แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยตธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสามร พรหมเถโร (หยก). (2560). *ศึกษาโบลักรรมในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอภินิษฐ์ สิริปัญญา (อาจวิชัย). (2554) *การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลัคนา คำเจริญ และบัณฑิต เอื้ออาภรณ์. (2555). กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย. *วารสารวิจัยพลังงาน*. 4(1), 1-16.
- แสง จันทร์งาม. *อริยสัจ 4 (หัวใจของพระพุทธศาสนา)*. กรุงเทพมหานคร: เจริญกิจ.
- สำนักการระบายน้ำกรุงเทพมหานคร. (2565). *แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร ประจำปี 2544 ในส่วน รับผิดชอบของสำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร*. สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://dds.bangkok.go.th> > Plan_DDS 2554
- ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์ และคณะ. (2560). กระบวนการประชาสังคม“บวร”หลักในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน บทความวิชาการ การประชุมวิชาการระดับชาติสหวิทยาการเอเชียอาคเนย์ 2559 ครั้งที่ 3. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 5(2): 39-55.